

PROPOSITIO PRIMA.

Existit lex naturalis, id est, antè pactum quodlibet et legem positivam datur bonum inter et malum essentielle discrimen.

PROB. 1° ex consensu omnium populorum. Nullus est homo ratione præditus, qui ignoret creatorem esse creaturæ præponendum, alteri non faciendum, quod sibi fieri nollet, laudibus digniorem esse virum sincerum quàm fallacem, beneficum quàm maleficum. Nulla natio quæ benignitatem, gratum animum, beneficii memorem non diligit, quæ superbos, maleficos, crudeles, ingratos non aspernetur, et odio non prosequatur. Populi omnes has ideas ex cupiditatibus non hauserunt, siquidem cupiditatibus adversantur: ergo illas ab ipsa natura acceperunt. *Est non scripta*, inquit Tullius Orat. pro Mil. *sed nata lex, quam non didicimus, accepimus, legimus; verùm ex natura ipsa arripimus, hausimus, expressimus.* Porrò si ista lex à natura seu ab Auctore naturæ nostris animis insculpta sit, ergo virtutem inter et vitium stat essentielle discrimen, cùm naturæ Auctor nos in errorem inducere non possit.

PROB. 2° ex evidentia rei. Etenim æquè evidens est in ordine morali melius esse divinum. Numen laudare quàm contumeliis impetere, parentibus et aliis hominibus auxilium ferre, quàm ipsos horrendis sine causa torquere suppliciis, ac in ordine metaphysico his duo quatuor, totum majus esse suâ parte. Fulget hinc et

indè evidentia. Priores propositiones tam necessariò nostrum consensum rapiunt quàm posteriores. Equidem propositiones morales modò laudatæ, primitivæ cùm sint, aliis propositionibus evidentioribus probari non possunt; sed propositiones metaphysicæ mox appellatæ pariter probari non possunt; ratio est quia ipsa evidentia demonstrari non potest. Ergo, etc.

Præterea, utriusque ordinis propositionibus inviti assentimur; ergo non possumus decipi nisi Deus, qui tam claras ideas nobis indidit, sit auctor illius erroris: atqui Deus nullius erroris auctor esse potest; ergo, etc.

PROB. 5° ex rationis præscripto. Homo ratione à Deo exornatus est. At sanè illam ab Auctore naturæ non accepit, nisi eo fine ut illà uteretur: Ergo ante pactum quodlibet, debet in agendis rationis lumen consulere et sequi.

PROB. 4° ex conscientie testimonio. Nemo est qui postquam malè egerit, tacito conscientie stimulo non exagitetur; hinc Cæinus primus fratricida continuo pavore et tremore cruciatur: hinc Orestes furiis agitur; hinc Tiberius die nocteque terroribus torquetur. (Tacitus, lib 6. Hist. c. 6. et Suet. in vita Tib.) Nullus unquam fuit tam scelestus homo qui virtutem in aliis quandoque non dilaudaret, in aliis autem vitium non vituperaret et odio non prosequeretur. Ad istud invictum conscientie testimonium à Deo solo nostræ naturæ Auctore ortum ducere potuit; consequenter non est fallax. Ergo verè et naturâ ipsâ virtus et vitium distinguuntur.

PROB. 5° ex propositione præcedenti. Ratio docet

Deum esse colendum, amandum, adorandum, etc., sed ex probatione tertia mox adducta, homo debet uti suâ ratione. Ergo tenetur ante leges positivas suâ agendi ratione, suis actibus Deum colere, adorare, etc. Ergo, etc.

PROB. 6° argumento ad hominem, contra omnes legis naturalis hostes. Vel bonum et legibus civilibus obtemperare, pacta servare, et malum illa infringere, vel non. Si prius, ergo ante leges positivas aliquid ex natura sua bonum est; ergo existit lex naturalis, quâ tenemur legibus positivis obsequi et pacta servare; ergo causam obtinemus. Insuper, lex naturalis quâ tenemur pacta servare, fatente Hobbesio, quem præcipuè hic confutamus, non existit, et reverà non potest existere, nisi quia tenemur propriæ conservationi invigilare; ergo existit insuper alia lex naturalis, quâ tenemur assumere media ad servandam vitam idonea. Jam verò, si duplex illa lex existit, quidni aliæ quæ non sunt minùs evidentes? Si posterius dicatur, id est, si non sit bonum civilibus legibus obtemperare, ergo licitum est leges positivas et civiles infringere; ergo positis etiam legibus civilibus, pejus non erit parentes et alios cives trucidare, quàm ipsis opem ferre; adulteriis sese contaminare, bona aliena diripere, quàm ab iis sceleribus abstinere; consequenter brevi mundus erit horrenda carnificina, omniaque criminibus, latrociniiis, sanguine et confusa strage redundabunt.

PROB. 7° ex ipso adversariorum consensu quem non raro manifestant. Enim verò, etsi disputando affirmant nihil in se ordini immutabili et rectæ rationi disconve-

nire; et si affirmant ante leges nullam esse virtutem, nullaque vitia, sæpè tamen proprio testimonio et agendi ratione sese revincunt, rationique eorum actus dissentiant: nullus est enim inter ipsos, qui suos actus à crimine eximere non studeat et specie recti illos induere; nullus est inter ipsos, qui, cum opprimatur ab aliis, statim sua sophismata non obliviscatur, quique violatas esse justitiæ leges non conclamet; nullus est inter ipsos, qui, licet proditio alterius ipsi fuerit utilis, proditorem tamen odio non habeat; nullus est inter ipsos, qui rem istam quam magno scelere acquisivit, sine facinore consequi non malisset: uno verbo, nemo est inter ipsos, qui beneficus videri non velit, qui inter scelera et injurias bonitatis opinionem non affectet; nemo est inter ipsos, qui historiam perlegens, viros quosdam non approbet pro variis ipsorum gestis, et alios non vituperet; adèò verum est virtutis ideam insitam esse omnium animis.

PROB. Ultimò ex confutatione omnium opinionum quas exposuimus. Nam vel bonum et vitium ex natura sua distinguuntur; vel cum Callicle et quibusdam recentioribus dicendum est hanc distinctionem ex mera opinione ortum ducere; vel ex utilitate propria cum Carneade et aliis; vel ex utilitate publica, cum Helvetio, auctore libri cui tit. *de l'Esprit*; vel ex lege positiva et civili cum Hobbesio; vel ex appetitu et potentia, cum Spinoza; vel ex suasionem politicorum, cum auctore libri qui inscribitur, *la Fable des Abeilles*; vel ex voluntate Dei libera et positiva, cum aliis. Nihil enim aliud hucusquè dictum est. Porrò ii omnes auctores cæcantur

erroribus, absurda et pugnantiâ loquuntur, suisque principiis refelluntur.

1° Quidem Callicles et ipsius sequaces hodierni absurde virtutis et vitii originem ex opinione præjudicata et gratis conficta deducunt. Opiniones enim, si sint præjudiciorum fœtus, si rectâ ratione, essentiis rerum et naturâ non innitantur, nec possunt vigere in omnibus locis, nec apud omnes homines, nec in omnibus temporibus; opinionum enim commenta delet dies, inquit Cicero; atqui tamen, in omnibus locis et temporibus, apud omnes homines, bonum à malo distinctum est; ergo, etc.

Præterea opinio quæ cupiditates coercet, non potuit ab omnibus gentibus admitti, et quasi orbem universum invadere, nisi ipsâ naturâ, ipsis rerum essentiis posita sit: atqui talis est opinio eorum qui inter bonum et malum essenziale discrimen agnoscunt; ergo ipsâ naturâ, ipsâ ratione nititur. Insuper, si hæc opinio gentium à recta ratione non dimanet, dicant igitur adversarii quæ sit ipsius origo. Ergo, etc.

2° Carneades et ipsius sequaces, cum asserunt virtutem ex amore sui ipsius, vel ex utilitate propria originem ducere, evidenter aberrant. Nam, 1° justum et utile conceptibus diversis attinguntur, idea unius ab idea alterius valde distinguitur, ut quisque se ipsum consulendo deprehendit; ergo non sunt quid idem. 2° Ex illa sententia multa sequerentur absurda; sequeretur enim Deum non esse justum, cum ipsi nihil sit utile et nullâ re indigeat; sequeretur grates ac laudes Deo non esse debitas pro beneficiis acceptis, sed tantum

quia nobis potest esse utilis, novisque nos cumulare donis; sequeretur filios nihil patri debere qui nullum subinde illis bonum præstare, neque eorum utilitati servire potest; sequeretur immania scelera fieri licita, si sint utilia; sequeretur, uno verbo, mox totius humanæ societatis subversio. Unusquisque enim varias sibi effinget utilitates quas ut actuum suorum regulas sequeretur, sicque horrenda erit in societate confusio. 3° Nemo unquam in judicium vocatus est, nec vocabitur, nec habitus est ut vir injustus, quia propriam utilitatem non quæsivit; ergo justum et utile valde non differunt. Utile quandoquæ est justum, quandoquæ est injustum; ergo utilitas propria non est origo justitiae, ut opinatus est Carneades.

5° Utilitas publica est communis, quæ à propria valde differt et sæpè separatur, quæque, juxta Helvetium, unica est origo et fons boni et mali, equidem est secundum æquum et bonum. Quæcumque universæ hominum societati utilia sunt, æquitati consonant; siquidem utilitas, bonum et conservatio societatis ex observatione ordinis et legum æquitate positæ nascuntur. Verumtamen utilitas illa communis cum justo et æquo confundi non debet; siquidem multa sunt iusta quæ ad utilitatem publicam, humanæque societatis bonum non spectant. Multæ sunt veritates morales essentiis rerum fundatæ quæ ad societatem universalem nihil attinent. Sic æquum est parentes etiam senes sublevare, iniquum illos trucidare, licet illi actus societati universali non sint utiles, licet isti parentes generi humano nihil prosint. Sic æquum est, ex dictis, Deum

colere, laudare, et quidem intrinsecus, licet illi actus interni societati universali nihil inserviant.

Præterea nullus est actus qui possit vergere in felicitatem vel calamitatem omnium populorum; ergo si actus tantum sint pravi vel boni, qui omnibus populis sunt utiles vel noxii, nulla in terris probitas, nulla virtus, nullum vitium. Imò si valeret ista Helvetii sententia, nullus mortalium justitiam sibi ut finem proponere posset, nec in suis actibus virtutem intendere; cum enim populi sint immensis intervallis à se disjuncti, nullus potest esse actus illis omnibus utilis. Commentitia igitur virtus, si valerent Helvetii principia; in praxi omninò impossibilis esset; ergo nemo sanæ mentis posset in suis actibus virtutem sibi ut finem proponere, nec æquitatem intendere. Hæc duo consecutaria adeò sunt evidèntia, ut admittantur ab ipso Helvetio, tom. 1, cap. 25, pag. 240 et 241. Ergo systema Helvetii omnem extinguit virtutem, omnem æquitatem evertit. Ergo procul abjiciendum est.

Insuper hæc sententia Helvetii, ut ait Sacra Facultas Parisiensis in censura libri quem refellimus, est contraria clarissimis notionibus et generosissimis animi affectibus; boni et mali moralis discrimen immutabilibus rerum essentiis positum et revelatione divinâ comprobatum tollit; vim omnem sensûs moralis, rationis et Religionis obtundit. Omnibus cupiditatibus et sceleribus viam aperit quæ bono publico non nocent; consequenter ad omnem pravitatem occultam, ad omnia scelera clanculum perpetranda invitât; imò incitat ad omnia facinora vi aut dolo in privatos quosque et in ipsam

republicam apertè admittenda; siquidem id quod reipublicæ nocet, non ideò nocet omnibus populis, ut evidens est, utque fatetur ipse Helvetius; nec illud consequenter verè et reopse malum est. Sententia itaque Helvetii privatis hominibus et societatibus variis quæ sunt in orbe terrarum, exitialis est, juris omnis naturalis et divini destructiva, impia, nefaria, blasphema.

4°. Hobbesius sæpè à se ipso dissentit et pugnancia loquitur. 1°. Juxta Hobbesium, antè leges civiles, omnibus competeat jus in omnia: atqui illud principium sibi repugnat. Enim verò, si unusquisque jus habeat in omnia, ergo jus habet, v. g. vitam conservandi. Insuper, si unicuique competeat jus in omnia, ergo alter homo jus habebit eandem vitam eripiendi. Ergo existit jus eandem vitam conservandi et eripiendi: quod pugnat in terminis. 4°. Pro certo ponit Hobbesius homines ad bellum, sibi que mutuò nocendum, non verò ad societatem esse natos. Atqui illud principium gratis ab Hobbesio confictum naturæ et rationi repugnat, cum facultates nostræ omnes doceant nos esse ad societatem natos, ut alibi diximus, cum nativâ propensione in adimplenda societatis officia inclinemur, cum filii in parentes pietatem, parentes in filios amorem naturalem experiantur, et cum nemo sit forsitan qui, etiam cum infinita voluptatum abundantia, solus et extra societatem vivere velit. 5°. Hobbesius quædam principia naturalia admittere cogitur, v. g. pactis standum esse, Deum esse colendum: jam verò si hæc admittantur, cur alia non admitterentur, quæ rectæ ra-

tioni non minùs sunt consona? 4°. Dicit obediendum esse civilibus legibus in iis omnibus quæ præscribunt, qualiacumque sint, ipsâque conscientiâ repugnante; igitur si multitudo quædam in societatem coalescens homicidia sine causa, bonorum direptionem, adulteria præcipiat, obtemperandum est. Horresco referens. 5°. Si antè legem positivam omnia sint in se æqualia, quomodò igitur alia lex facta est melior alterâ? Quare res altera præ alia justa est? In hac hypothesis omnes leges forent arbitrarie, nullâ ratione niterentur, consequenter vim non haberent. Si respondeatur legislatores, inter actus varios, eos elegisse qui bonum publicum magis promoveant, ergo omnes actus non sunt æquales; quis enim non videt actus bono reipublicæ antè omnem legem utiles, esse antè legem bonos? Ergo, etc. 6°. Contendit Hobbesius Deum unicè colendum esse ob suam omnipotentiam, et quia ipsi resisti non potest: atqui illud absurdum est, siquidem ob beneficia accepta, ob suas infinitas in omni genere perfectiones colendus est Deus, perpetuâque laude celebrandus. Præterea, si res ita se haberet, ens pessimum, crudele, iniquum et potissimum divinis honoribus colendum esset (si existeret) ipsique obediendum esset, cum sit summè potens. Imò tale ens, seu potiùs monstrum, æquum esset et justum, cum potentia, juxtà Hobbesium, sit unica regula juris et justii. Credibile est homines qui se esse philosophos gloriantur, eò usquè insaniisse et eò impietatis devenisse, nisi notum esset nihil tam absurdum dici posse, quod non dictum fuerit ab aliquo philosophorum?

Consuli possunt Clarkius, Cumberland et Burlamaqui, qui in Hobbesium omnia tela congerunt.

5°. Spinosæ systema insanie et stultitiæ cumulus est. Nam, 1°. statuit unicam in mundo existere substantiam: atqui illud absurdum est, ut in Tractatu de Deo divinisque attributis demonstratur. 2°. Statuit hominem non esse liberum, sed omnia fato et quâdam vi naturæ evenire: quod in præsentî Tractatu jamjam confutavimus. 3°. Spinosæ contendit hominem jus naturale habere in ea omnia quæ appetit et potest: atqui, uti contra Hobbesium jam probatum est, id absurdum est et horrendum. Si sententia hæc inter homines obtineret, eo ipso nulla ampliùs fides, nulla securitas; eo ipso laude dignus erit, qui aliis bona et vitam eripiet, modò illud valeat. Quisquis homicidia, adulteria, furta, aliaque facinora perpetrabit, justè aget, innoxius erit et à culpa castus, quia potestate utitur quam accepit à natura. Hic conquiescimus. Tot enim tamque nefariis consecrariis fusiùs evolvendis animus repugnat. Ea de re consuli possunt varii autores diversis idiomatibus conscripti. Vide D. *Le François*, tom. 4, pag. 542.

6°. Autor libri cui titulus, *la Fable des Abeilles*, non minùs absurda loquitur. Nam, 1°. asserit politicos suasisse populis virtutem à vitiis esse distinctam, licet reipsâ nullum sit inter utrumque discrimen: atqui, 1°. gratis hæc affirmat. 2°. Ex argumentis laudatis constat virtutem reverà esse à vitio discrepantem. Ergo si ea ratione usi sint politici ad colligendos populos in societatem, recto et æquo non deerrârunt. 3°. Scientia politica non eadem est apud omnes, mutatur pro variis

temporibus et gentibus : atqui tamen , principia legis naturalis immutabilia fuerunt apud omnes. 4°. Quis credet omnes gentes totque philosophos, tot viros ingenio præstantes eò usque fuisse delusos, ambitionemque politicorum odoratos non fuisse? 5°. Historici loquuntur de inventoribus artium, de autoribus Philosophiæ. Socrates, ut fertur à scriptoribus antiquis, est autor Ethicæ, Euclides Martheseos, Aristoteles Logicæ. Nullus verò est Historicus qui Principem commemoret à quo inventa confictaque sit distinctionis bonum inter et malum opinio.

4° Asserit prædictus autor vitia esse bona publica : atqui illud absurdum est atque inauditum. Nam, 1°. nihil magis in detrimentum societatis vergit quàm morum pravitas, ut optimè judicârunt omnes legislatores et historici, qui sanè imperiorum conversiones, variasque earum causas diligentius quàm autor quem hîc refellimus, explorârunt. *Sævio armis*, inquit poëta, *luxuria incubuit, victumque ulciscitur Orbem*. Sallustius notat cœpisse res romanas in pejus ruere, cùm insuevissent exercitus romani amare, portare, vasa cælata mirari, ea privatim et publicè rapere, etc. Vide librum cui titulus *des Causes de la Décadence des romains*, præsidis de *Montesquieu*. 2°. Neque ea omnia quæ bonis consumendis facilitatem afferunt et impensas augent, reipublicæ sunt utilia, ut vult prædictus autor; aliòquin dicendum foret incendiarum qui templum concremaret, reipublicæ bonum promovere, quia non nisi maximis impensis templum hoc instaurari poterit. Mercium honorumque con-

sumptio utilis est reipublicæ, sed non ea quæ fit inutiliter; at verò ea quæ cives efficit meliores, eorumque numerum ac vires adauget. Id porrò non præstant vitia ex quibus elanguescunt membra, et cives pereunt. 5°. Demùm, ut exemplo autoris utar, intemperantia vitam reddit breviorè; si igitur ex una parte augeatur venditio vini, ex altera parte minuitur. Aliudè propter intemperantiam homo fit invalidus, reipublicæ inutilis, otiosus, filiis procreandis impar. Si autem prolem susceperit, cùm bona fortunasque dilapidaverit, relictasque à majoribus possessiones disperdiderit atque dissipaverit, filii omnium egeni fœdera legitima fugient, sacra jugalia abnuent, sicque imminuentur numerus civium, mercium consumptio, et reipublicæ vires. Idem dicendum est de quocumque luxu; qui tamen legitimas impensas, legitimosque sumptus non excludit, sed tantùm immodicos.

7° Ex libera et positiva Dei voluntate boni et mali distinctio non oritur. Nam, 1° ab æterno, antè quamlibet legem Dei positivam, quidam actus sunt rectæ rationi consentanei. Alii honesti in se, alii inhonesti, ex natura solùm discriminantur. Illa distinctio essentiis rerum posita est. Hæc constant ex argumentis allatis. Jam verò Deus nullam potestatem habet in essentias rerum, Deus non magis bonitatem vel malitiam illis actibus ex essentia bonis vel malis conferre potest, quàm veritatem aut falsitatem propositionibus evidenter veris vel falsis. 2° Absque divinæ revelationis auxilio, etiam à populis quibus non illuxit revelatio, cognita fuerunt prima de moribus principia; ergo non pendent à vo-

luntate Dei libera. 5° Si distinctio boni et mali unice penderet ex voluntate Dei libera, ergo antè leges Dei positivæ quælibet actio fuisset in se indifferens, et potuisset à Deo præcipi; ergo Deus potuisset tam sui odium quàm amorem, tam sui nominis blasphemiam quàm reverentiam præcipere. Quid autem absurdum magis et impium?

COROLLARIUM.

Ex illa propositione sequitur nos officiis legibusque naturalibus teneri, verèque obligari, etiam non habità ratione positivæ Dei voluntatis et pœnarum quas Deus legum violatoribus irrogat. Undè errat Puffendorffius qui, libro cui titulus *du Droit naturel et des Gens*, discrimen essentielle inter bonum et malum admittens, vult tamen nullam esse *obligationem* legis naturalis adimplendæ, nisi ex voluntate Dei et institutione pœnarum dimanet. Nam, 1° quid est obligatio, nisi *motivum* agendi, ut loquuntur, nisi ratio quæ actionem suadet, ad illam movet, impellit? Jam verò recta ratio, et ordo rerum immutabilis, officia legis naturalis suadent, ut probavimus, ad illa nos impellunt. 2° Obligatio omnium arctissima certè ea est quam homo violare non potest, nisi sese condemnet: atqui homo non potest officia naturalia violare, nisi sese condemnet; potest igitur existere vera lex, vera obligatio quæ posita sit in natura et essentiis rerum, quæ superiorem ipsum obliget, et quæ teneantur omnes, etiam non habità ratione voluntatis superioris, nec pœnarum quæ le-

gis contemptoribus imminent, et à Deo summè justo sancitæ sunt. Scio equidem voluntatem Superioris pœnas minitantis frænum esse necessarium ad coërcendas fragiles creaturas; verumtamen antè pœnas vera existit *obligatio* ipsâ naturâ et ratione posita. *Obligatio* quæ ex pœnis nascitur, licet propter pervicaciam creaturarum efficacior sit, non est tamen nisi secundaria. 5° Factente Puffendorffio, tenemur ad obediendum Deo volenti et pœnas minitanti. Jam verò ad id non tenemur, nisi quia ratio dicitat Deo volenti et pœnas minitanti parendum esse, ergo, ratione ipsâ, ante quamlibet legem positivam, obligamur, juxtà ipsa Puffendorffii principia; ergo, etc.

PROPOSITIO SECUNDA.

Deus necessariò approbat legem naturalem vultque illam ab hominibus observari.

PROB. 1° Deus est infinitè justus: atqui Ens infinitè justum necessariò approbat, et observari vult id quod in se et ex natura justum est; at verò id quod in se et ex naturâ justum est, illud ipsum est quod lex naturalis appellatur, ergo Deus necessariò approbat legem naturalem, atque vult illam ab hominibus observari.

2° Deus est infinitè sapiens: porrò Ens infinitè sapiens necessariò ordinem vult et diligit; consequenter necessariò vult id omne quod ordini consentaneum est. Atqui lex naturalis est collectio eorum omnium quæ

ordini morali et immutabili consentanea sunt. Ergo Deus vult illius legis observacionem.

5° Deus est ex natura sua summè perfectus, summè sanctus, summè verax, summè justus, summè misericors, etc. in illis perfectionibus necessariò sibi complacet; approbat igitur necessariò et diligit illos qui has perfectiones, quantum patitur ipsorum natura, imitantur, et attributa divina in se exprimunt; vult igitur ut homines sint perfecti, sancti, veraces, justii, misericordes, quantum possunt, seu quod idem est, vult observari legem naturalem. Ipsi pagani philosophi sic sentiebant: *Vis Deos propitiare, bonus esto, satis illos coluit qui imitatus est*: Senecæ Epist. 48.

4° Deus hominibus rationem concessit; creaturas autem ratione non exornavit, nisi ut rationi obsequerentur; ergo Deus vult ut homines rationi obsequantur, et ea peragant quæ rationi sunt consona; ergo Deus vult ut homines legem naturalem observent.

5° Deus est Autor conscientiæ, vult igitur ut ipsius voci obtemperemus. Jam verò conscientia dicitur legem naturalem esse observandam; stimulos enim animum cruciantes: experimur, si hanc violaverimus, lætitiã verò, si observaverimus.

6° Deus planè sibi sufficit; mundum igitur ad sui felicitatem non creavit; ergo cum mundum condidit, sed orbis universi bonum et felicitatem intendit, ergo quidquid ad bonum et ad felicitatem orbis universi vergit, sanè Dei voluntati consentaneum est et ab illo intenditur: atqui observatio principiorum moralium justitiæ, rectitudinis et veritatis sanè vergit ad bonum

et felicitatem orbis universi. Hæc observatio multùm prodest tum societati generis humani, tum etiam hominibus privatis, uti evidens est, ipsique concedunt legis naturalis hostes, qui, dum ipsius originem ab arte politica et à legibus civilibus ducunt, eo ipso agnoscunt illam multùm ad bonum generis humani conferre, et frænum esse ad pacem fovendam, generalemque subversionem impediendam pernecessarium.

COROLLARIUM.

Ex hac secunda propositione nascitur altera legis naturalis observandæ *obligatio*, nempe Dei voluntas, cui omnes tenentur sese obsequentissimos præstare.

PROPOSITIO TERTIA.

Deus in altera vita remunerabit legis naturalis observatores, infractores verò suppliciiis afficiet.

Propositio hæc quam hic tantùm, ut strictiùs connectantur nostræ propositiones, revocamus, alibi comprobata est.

COROLLARIUM.

Ex hac tertia propositione nascitur juris naturalis observandi obligatio: nempe legibus naturalibus obtemperandum est, ut præmiis perfruamur virtuti rependendis, pœnasque vitio debitas declinemus.

Triplex ergo est obligationis genus, seu triplex *motivum* legis naturalis observandæ. 1° Ipsa legis rec-